FRANC. ERN. BRUCKMANNI, MED. DOCT. ACAD. CÆSAR. NAT. CUR. ET SOC. REG. PRUSS. SCIENT...

FRANCISCI ERNESTI BRÜCKMANNI,

MED. DOCT. ACAD. CÆSAR. NAT. CUR. ET SOC. REG. PRUSSIC. SCIENT. COLLEG. ET PRACTICI WOLFFENBUTT.

EPISTOLA ITINERARIA II.

DE

CHRYSOCOLLA NEOSOLIENSI HUNGARICA,

AD

VIRUM NOBILISSIMUM ATQUE DOCTISSIMUM, DOM. DOM.

JOHANN. HEINRIC. LINCK,

ACAD. CÆSAR. LEOPOLD. CAROLIN. NAT. CURIOS. COLLEGAM, CHYMICORUM CORYPHÆUM CELEBERRIMUM, ET PHARMACOPOEORUM LIPSIENSIUM ET TOTIUS GERMANIÆ PRINCIPEM, RERUM NATURALIUM ÆSTIMATOREM SUMMUM,

AMICUM MAXIME COLENDUM.

WOLFFENBUTTELÆ, ANNO CHRISTI 1728.

VIR NOBILISSIME ATQUE DOCTISSIME, AMICE MAXIME COLENDE!

Quas ad nos, Vir nobilissime, haud nuper adeo, nundinis nempe solennioribus autumnalibus Lipsiensium, misisti res crusta tophacea inductas ex thermis toto orbe celebrioribus & ab Imperatore Carolo IVto gloriosissimæ memoriæ denominatis, desumtas, recte accepimus, usque jam aptum locum in lithophylacio nostro dedimus; gratias pro istis remittimus maximas, cum desiderio præstandi Tibi vicissim quæcunque grata officiorum genera, simulque transcribimus modum, quem dudum a nobis expetiisti, conficiendi Bistricii in Hungaria sic dictam Chrysocollam seu viride montanum. Hic elegans color viridis in variis quidem, non Europæ tantum, sed & aliarum orbis regionum fodinis æraris, auraris, argentariis, plumbariis colligitur, primum tamen locum apud omnes meretur is, qui Neosolii in sic dicto oppidulo montano Herrengrund ex cu-

 menti-

niculo quodam, quod einent Stollens cum aqua profluit & in, ad hunc colligendum, adaptatis canalibus & cistis quadratis ex aqua præcipitatur, corradıtur & siccatur. Est autem Chrysocolla nihil aliud, quam minera æris dives (inops enim & pauper minera, Arm Kupffer-Ertz nullam largitur chrysocollam) vel metallum æris, quod ad summam maturitatem pervenit, (mineræ enim perfectæ & maturæ decrescunt, uti reliquæ in toto terrarum orbe res, quod metallifossoribus peroptime notum est) putrefactum & ab aqua quadam accedente subterranea salsa, acida & acidula, corrosiva in pulverem viridem & smaragdinum corrosum & destructum. Hic modus generationis Chrysocollæ non differt a modo conficiendi & parandi Viride æris, hoc ex cupro stratificato cum vinaceis, quæ spiritum acidulum continent & effluviis suis statim produnt, in Hispania paratur; hæc chrysocolla vero fit in venis infra terram ærariis ex ære, accedente spiritu acido, salso, corrodente optimas Veneris mineras, oritur; Viride æris arte in Hispania, Viride montanum in subterraneo naturæ laboratorio â naturâ conficitur, & quidem ambo ex ære seu Cupro. Et licet in diversis metallifodinis, & auri, & argenti, & plumbi, hic color nativus viridis reperiatur, mineris dictorum metallorum adhærens, non tamen est proles genuina harum minerarum, sed solius Veneris rutilantis filius; causam vero, cur in hisce quoque fodinis & offendatur sæpenumerò chrysocolla, haud difficulter Tibi dabimus, examen enim harum minerarum chymicum & docimasticum non fusione tantum aurum, argentum & plumbum porrigit, sed & Venerem opimam; cum vero Cuprum haud infrequenter a reliquis metallis separatione non sit dignum, prætereaque Sol & Luna metalla sine Venere longe præstantiora, quibus merito addimus, quod hocce metallum rutilans ex aliis venis minori sumtu, minorique labore fundere & extrahere possimus, non adeo in consi-

dera

derationem trahitur, sed plerumque in istiusmodi mineris comburitur, inque auras sic cum fumo avolat. Hinc sunt, qui, cum accuratum & legitimum separationis metallorum examen non instituerint, chrysocollam & prolem auri, argenti & Saturni nominant, quod nunquam facerent, vel unquam fecissent, si legitime processum tractandi & separandi mineras & metalla instituissent. In valle Dominorum, Germanice Herrengrund, oppidulo montano unico saltem milliari Neosolio distante, est cuniculus, ein Stollen, ex quo chrysocolla nativa cum aquis claris & pellucidis, quæ tandem in fodina quadam æris ditissima ex venis æraris, ab acido humore corruptis & putridis quasi, eluunt, elutriunt, lambunt, secumque in interstitiis suis & poris abripiunt, profluit. Simul ac hæc aqua, chrysocolla impragnata, loca derelinquit subterranea & supra terram visu se offert, per canales excavatos, ad ingentes ex ligneis asseribus constructas & fabricatas cistas, de cista nerum prima in secundam, ex secunda in tertiam, positis semper de cista ad cistam in plano inclinato canalibus parvis brevibus ligneis, progreditur vel ducitur. In his cistis aquæ transeuntes viridem chrysocollam, quam secum ex cuniculo dicto eduxerunt, sensim atque sensim deponunt, in prima cista crassiorem, interdum arenulis adhuc aliisque impuritatibus commixtam, in secunda meliorem purioremque, in tertia optimam purissimamque. Hæc Chrysocolla, quæ sensim atque sensim in pulveris forma subsedit partim ad fundum, partim ad latera, instar crustæ firmæ & quasi agglutinatæ cistis adhæret, decantatur postea aqua, crustæ virides ex canalibus & cistis effractæ in sole sereno æstivali tempore siccantur & ad usum servantur. Impurior & crassior chrysocolla, ex prima & cuniculo proxima cista derasa, obscuriore, quam reliquæ duæ, gaudet viriditate, si ad usum pictorum, his enim præcipue omnes tres, colore & puritate tantum differentes, species in usu sunt, adhibenda, prius iterum aqua clara dissolvitur & ab

admixtis heterogeneis depuratur particulis. Secunda aliquo modo purior primâ, coloremque habet medium inter primam & tertiam, non adeo obscurum ac prima, nec adeo clarum ac lucidum, quam tertia, quæ optima, colore enim gaudet smaragdino oculis grato & eleganti, puritate autem superat omnes, nec ullâ amplius, si in usum trahenda, depuratione eget. Unico quoque tantum milliari Neosolio distat sic dicta Vallis Judicum, der Richter-Brunn, in qua etiam ex aqua eodem modo eademque methodo, ac in Valle Dominorum, hoc viride montanum colligitur, sed non in tanta copia. Differentia tamen nulla inter hoc & illud observanda. Chrysocolla Armeniana, a patria cognominata, colorem Porri quod ad viriditatem referens, olim laudatissima erat & optima; postea Macedonica & dein Cypria; nostris autem temporibus, cum antedictæ obsoletæ sint nec amplius habendæ, Hungarica primatum inter omnes obtinet, pictores quoque, licet omni chrysocollâ utantur, hancce tamen Neosoliensem reliquis multo præferunt, ut nihil dicamus de colore suaveviridi, ex solo ære oritur; chrysocolla enim, quæ in argenti fodinis reperitur, multo vilior hac; quæ in plumbariis venis offenditur, adhuc multo ingratior; & quæ tandem ex auri mineris eruitur, omnium vilissima & rarissime in quantitate habenda; & licet omnes, uti jam supra innuimus, Venerem pro matre & materia ex qua agnoscant, sunt tamen deteriores omnes istâ, quæ ex Cupro corrupto & quasi putrefacto originem trahit, sunt enim heterogeneis particulis istorum metallorum & minerarum simul adhuc inquinatæ & conspurcatæ. Armeniaca, Macedonica & Cypria, quæ olim usitatissimæ erant an eodem modo ex aqua sint præcipitatæ? ac Hungarica, vel an ex mineris sint derasæ & lotæ? de hoc nullum apud scriptores istius ævi mentionem reperimus; nec etiam apud recentiores invenire licuit, an hoderna die ullibi terrarum tali conficiantur &

ex

ex aqua præparentur methodo, ac hic locorum in Hungaria, in vallibus scil: Dominorum & Judicum. An hocce viride montanum, additione sulphuris vel aliarum materiarum reduci & fundi possit iterum in bonæ notæ cuprum, experimenta facere nec tempus nec aliæ Circumstantiæ permiserunt, relinquimus ea Tibi, Chymice experientissime, tempore vacuo instituenda, ea veritatem & possibilitatem ad ignem probatorium examinabis, & productum haud gravatim nobiscum communicabis. Hæc sunt, quæ de chrysocolla Hungarica in chartam conjicere potuimus, an petitis Tuis sint satisfactura? proxime inaudiemus; reliqua videnda apud D. Joh. Laurent. Bauschium in Schediasmate posthumo de Cœruleo & Chrysocolla; Martin. Rulandum in Lexico Alcheimiæ pag. 146. &c. &c. & in nostro opere de metallifodinis totius orbis terrarum pag. 272. cujus scripti tomum secundum cum circa festum Paschæ typis exscribi curaturi simus, rogamus, velis haud gravatim ex egregia & instructissima Tua Bibliotheca & celeberrimo *Museo* Tuo metallico communicare & supplere ea, quæ ad hocce opus completum reddendum ex istis necessaria videbis, gratias non modo insignes pro relationum harum communicatione habebimus, sed & omnes mineralium & metallorum fossores, quique metallico studio operam dant, quibusque metalli fodinæ in deliciis sunt, huncce iis a Te collatum favorem omni laude, gratia & encomio deprædicare non desinent. Reliquum prospera omnia Tibi Tuisque vovemus, vivas, valeas.

Wolffenbuttelæ, die 1. Nov. 1728.

admixtis heterogeneis depuratur particulis. Secunda aliquo modo purior primâ, coloremque habet medium inter primam & tertiam, non adeo obscurum ac prima, nec adeo clarum ac lucidum, quam tertia, quæ optima, colore enim gaudet smaragdino oculis grato & eleganti, puritate autem superat omnes, nec ullâ amplius, si in usum trahenda, depuratione eget. Unico quoque tantum milliari Neosolio distat sic dicta Vallis Judicum, der Richter-Grund in qua etiam ex aqua eodem modo eademque methodo, ac in Valle Dominorum, hoc viride montanum colligitur, sed non in tanta copia. Differentia tamen nulla inter hoc & illud observanda. Chrysocolla Armeniana, a patria cognominata, colorem Porri quod ad viriditatem referens, olim laudatissima erat & optima; postea Macedonica & dein Cypria; nostris autem temporibus, cum antedictæ obsoletæ sint nec amplius habendæ, Hungarica primatum inter omnes obtinet, pictores quoque, licet omni chrysocollâ utantur, hancce tamen Neosoliensem reliquis multo præferunt, ut nihil dicamus de colore suaveviridi, ex solo ære oritur; chrysocolla enim, quæ in argenti fodinis reperitur, multo vilior hâc; quæ in plumbariis venis offenditur, adhuc multo ingratior; & quæ tandem ex auri mineris eruitur, omnium vilissima & rarissime in quantitate habenda; & licet omnes, uti jam supra innuimus, Venerem pro matre & materia ex qua agnoscant, sunt tamen deteriores omnes istæ, quæ ex Cupro corrupto & quasi putrefacto originem trahit, sunt enim heterogeneis particulis istorum metallorum & minerarum simul adhuc inquinatæ & conspurcatæ. Armeniaca, Macedonica & Cypria, quæ olim usitatissimæ erant an eodem modo ex aqua sint præcipitatæ? ac Hungarica, vel an ex mineris sint derasæ & lotæ? de hoc nullum apud scriptores istius ævi mentionem reperimus; nec etiam apud recentiores invenire licuit, an hodierna die ubibi terrarum tali conficiantur & ex

ex aquæ præparentur methodo, ac hic locorum in Hungaria, in vallibus scil: Dominorum & Judicum. An hocce viride montanum, additione sulphuris vel aliarum materiarum reduci & fundi possit iterum in bonæ notæ cuprum, experimenta facere nec tempus nec aliæ Circumstantiæ permiserunt, relinquimus ea Tibi, Chymice experientissime, tempore vacuo instituenda, rei veritatem & possibilitatem ad ignem probatorium examinabis, & productum haud gravatim nobiscum communicabis. Hæc sunt, quæ de chrysocolla Hungarica in chartam conjicere potuimus, an petitis Tuis sine satisfactura? proxime inaudiemus; reliqua videnda apud D. Joh. Laurent. Bauschium in Schediasmate posthumo de Cœruleo & Chrysocolla; Martin. Rulandum in Lexico Alchemiæ pag. 146. &c. &c. & in nostro opere de metallifodinis totius orbis terrarum pag. 272. cujus scripti tomum secundum cum circa festum Paschæ typis exscribi curaturi simus, rogamus, velis haud gravatim ex egregia & instructissima Tua Bibliotheca & celeberrimo *Museo* Tuo metallico communicare & supplere ea, quæ ad hocce opus completum reddendum ex usus necessaria videbis, gratias non modo insignes pro relationum harum communicatione habebimus, sed & omnes mineralium & metallorum fossores, quique metallico studio operam dant, quibusque metalli fodinæ in deliciis sunt, huncce iis a Te collatum favorem omni laude, gratia & encomio deprædicare non desinent. Reliquum prospera omnia Tibi Tuisque vovemus, vivas, valeas.

Wolffenbüttelæ, die 1. Nov. 1728.